
Ołobok-klasztór, gm. Sieroszewice, woj. kaliskie

Informator Archeologiczny : badania 32, 282-283

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

szczególną uwagę podczas prowadzenia wszelkich prac ziemnych. Uchwycono tu między innymi fragmenty wodociągów z rur drewnianych, które wystąpiły stosunkowo płytko, bo zaledwie 0,8 m. poniżej obecnego poziomu powierzchni (przed remontem). Odsłonięte wodociągi można ostrożnie datować na XVII-XVIII wiek, jakkolwiek z całą pewnością stwierdzić tego nie można. Być może fragment pobrany do badań dendrochronologicznych pozwoli ustalić przynajmniej w przybliżeniu rok ich położenia. W tym momencie można jedynie stwierdzić, iż wykonano je z drzew sosnowych, natomiast poszczególne odcinki łączono przy pomocy kutych żelaznych łączników. Jeżeli chodzi o materiał zabytkowy, to jak na stanowisko miejskie był stosunkowo nieliczny i rozdrobniony, reprezentuje także szerokie spektrum chronologiczne, obejmujące okres od XV do XX wieku.

Również bardzo nieliczne były fragmenty kafli i przedmiotów skórzanych. Te ostatnie wystąpiły zaledwie w postaci kilku ścinków. W południowej części uchwycono także stosunkowo miększe warstwy kulturowe w postaci zbitej zbutwielin z dużą ilością mierzwy i odpadów drewna, być może związanych z jeszcze drewnianym budownictwem wokół rynku. Podkreślić należy także konieczność nadzorowania przyszłych prac, które zapewne będą prowadzone w kierunku górnej bramy, a więc wzdłuż ulicy Staromiejskiej, pomimo, iż w północno-wschodnim narożniku rynku nie udało się jak do tej pory uchwycić nawarstwień późnośredniowiecznych czy chociażby wczesnonowożytnych.

Materiały i dokumentacja znajdują się w archiwum PSOZ w Olsztynie.

Badania nie będą kontynuowane.

OŁOBOK- klasztor, gm. Sieroszewice, woj. kaliskie

- zespół klasztorny ss. cysterek

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez ekipę z Katedry Archeologii Historycznej Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego w składzie: mgr Aleksander Andrzejewski, prof. Leszek Kajzer (autor sprawozdania) i mgr Mariusz Lewandowski. Finansowane przez PSOZ i Uniwersytet Łódzki. Drugi sezon badań.

Drugi sezon badawczy w Ołoboku objął eksplorację 5 wykopów (VII-XI) o łącznej powierzchni 60 m² i orientacyjnej kubaturze 120 m³. Łącznie więc w trakcie dwuletnich prac przebadano powierzchnię 173 m² i przemieszczono gruz o kubaturze około 420 m³.

Znaleziono 2169 zabytków ruchomych, głównie dokumentujących (tak jak w sezonie 1997 r.) nowożytnie etapy funkcjonowania klasztoru. Wykonano także 10 odwiertów, stanowiących uzupełnienie działań z 1997 r.

Tegoroczne prace, prowadzone w północno-zachodniej partii założenia klasztornego i w rejonie XVIII-wiecznego pałacu ksieni, dostarczyły obserwacji analogicznych jak w roku ubiegłym. W wykopach przeważały poziomy gruzowe, zachowane relikty murowane były nieliczne i pochodziły tylko z dolnych partii fundamentów klasztoru. Natomiast w wykopie VII znaleziono *in situ* wcięta w profil zachodni warstwę ciemnobrunatnej próchnicy kulturowej z materiałem ceramicznym, którą identyfikować należy z najwcześniejszym (XIII - XV-wiecznym), jeszcze drewnianym, założeniem klasztornym.

Potwierdzono wcześniejsze sugestie, że zabudowania klasztorne zostały kompletnie rozebrane w 1882 r., zaś przy tej okazji zniszczono poziomy kulturowe z wieków XIII-XVIII i przemieszczano zabytki, zalegające obecnie na wtórnym złożu. Poznanie pełnej historii budowlanej zespołu klasztornego nie będzie więc już nigdy możliwe.

Badania zakończono, sugerując możliwość wyodrębnienia kilku zasadniczych etapów funkcjonowania zespołu:

1. Etap „drewniany”, początek XIII - koniec XV w.
2. Budowa na przełomie XV i XVI w. zespołu ceglanego, w stylistyce późnogotyckiej
3. Remont klasztoru za ksieni P. Jaskólskiej (1610-1632)
4. Rozbiórka znacznych partii murów późnogotyckiego klasztoru w latach dziewięćdziesiątych XVII w. i ukształtowanie założenia wczesnobarokowego przez K.D. Gnińską
5. Druga przebudowa barokowa, rozpoczęta w połowie XVIII w. z inicjatywy ksieni L.

Koźmińskiej. Nie zrealizowano wtedy projektu F. Placidiego, zaś zespół uformowano tak, jak znamy go z XIX-wiecznych inwentaryzacji i pomiarów

6. Likwidacja klasztoru w 1 połowie XIX w. i totalna rozbiórka jego murów w 1882 r.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego i staną się przedmiotem obszerniejszego opracowania.

Opalenie, st. 3, gm. Gniew, woj. gdańskie, AZP 24-45/ - - patrz: wczesna epoka żelaza

Ostróda, st. I, gm. *loco*, woj. olsztyńskie, AZP 25-56/27 - patrz: późne średniowiecze

OŚWIĘCIM, gm. *loco*, woj. bielskie, AZP 103-49

- miasto lokowane w 1272 r.

Badania prowadzone przez mgr. Mariana Myszkę (Pracownia Archeologiczna, Marian Myszką, Kraków). Finansowane przez Urząd Gminy Oświęcim, Zarząd Miasta Oświęcim, Szkołę Podstawową Nr 1 w Oświęcimiu oraz Auschwitz Jewish Center Foundation N. Y. Trzeci sezon badań.

Ratownicze badania archeologiczne prowadzone są na terenie Oświęcimia od 1996 r., w ramach nadzoru wykopów instalacyjnych i budowlanych. W 1998 r. największy zakres miały prace po północnej stronie Starego Miasta - na ulicach: J. Krasickiego, Ł. Górnickiego, Zamkowej i Bulwary. Wykopy w tej części miasta związane były z budową instalacji ciepłowniczych oraz doprowadzeniem kabla energetycznego do budynku nr 12 przy ul. Zamkowej.

Na terenie Starego Miasta badania archeologiczne ograniczały się do wykopów konstrukcyjnych przy budynku dawnej synagogi, przy pl. ks. Skarbka 3. Kontrolowano także prace ziemne na terenie boiska szkolnego przy ul. Królowej Jadwigi 12, usytuowanego po południowej stronie Starego Miasta, w rejonie dawnego kościoła p.w. św. Mikołaja, zbudowanego pod koniec XV w.

Wykopy przeważnie nie sięgały do calca i nie wykaczały poza nasypy z ostatniego stulecia oraz zasypiska współczesnych wkopów instalacyjnych. Strop calca został osiągnięty tylko w rejonie Szkoły Podstawowej Nr 3 przy ul. J. Krasickiego 16, na głębokości od 0,4 - do 0,9 m oraz przy synagodze - na głębokości 0,95 - 1,4 m. Na terenie boiska szkolnego przy ul. Królowej Jadwigi 12 calec występuje od obecnego poziomu terenu; nawarstwienia zostały usunięte podczas prac niwelacyjnych, przeprowadzonych około 1980 r.

W żadnym z wykopów nie natrafiono na warstwy ani obiekty nieruchome z okresu średniowiecznego. Nawarstwienia z okresu nowożytnego (XVI - XVII w.) występowały tylko po północnej stronie Starego Miasta, w rejonie budynku nr 12 przy ul. Zamkowej i budynku szkolnego przy ul. J. Krasickiego 16. W warstwie z tego okresu przy ul. Zamkowej zachowały się pręty drewna, leżące poprzecznie do osi ulicy, które są prawdopodobnie pozostałością faszyny zastosowanej do utwardzenia błotnistej drogi (lustracja dróg woj. krakowskiego z 1570 r. wspomina o naprawianiu dróg „chrostem”). Warstwa kulturowa przy ul. J. Krasickiego zawierała ułamki naczyń z XVI - XVII w.; przechodziła stopniowo w humus naturalny, a następnie podglebie i calec. Podobna warstwa kulturowa występowała także na terenie Starego Miasta, przy budynku dawnej synagogi.

Wzgórze, na którym znajduje się Stare Miasto, otoczone było od północy wyraźnym obniżeniem (teren ulicy Ł. Górnickiego), obecnie w znacznym stopniu zniwelowanym. Obniżenie to wypełniały nasypy z 2-iej połowy XIX i z XX w., na które składa się głównie żwir z otoczkami oraz czarna ziemia z gliną i gruzem. Na ulicach Ł. Górnickiego i Zamkowej zachowały się miejscami, na głębokości 0,45 - 0,6 m, resztki dawnych nawierzchni z końca XIX i 1-iej połowy XX w., w postaci warstwy żwiru z otoczkami oraz bruku z otoczków. Dawne nawierzchnie żwirowe z 1-iej połowy XX w. odkryto także przy budynku synagogi, od strony placu ks. Skarbka.

Badania ratownicze na terenie Oświęcimia będą kontynuowane.